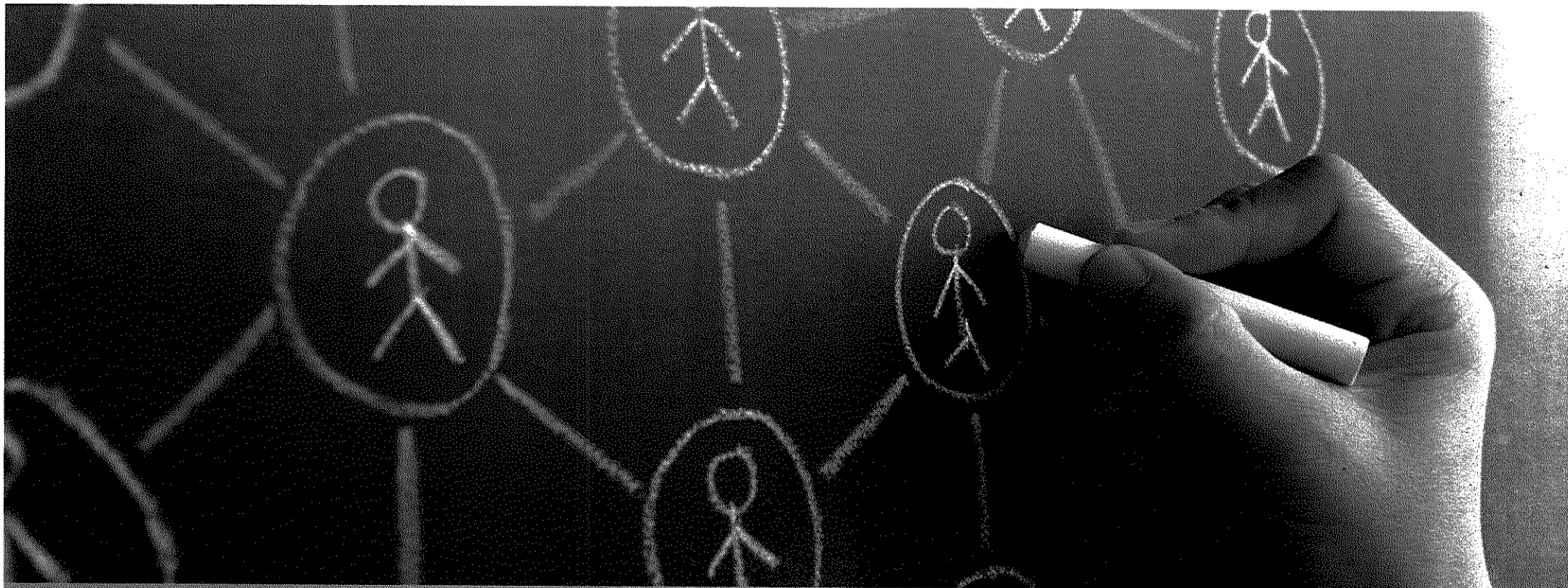

Onderzoeksrapport: Bevorderen kinderopvang onder ouders met lage SES

Den Haag, 22 november 2019

Nicky Boot MSc
Dr. Bert Pol

Bart de Vos PhD
Ellen Zonneveld MSc

tabula rasa

Managementsamenvatting (1/3)

Het huidige onderzoek is uitgevoerd om inzicht te krijgen in de manier waarop ouders met een lage sociaaleconomische status (SES) gestimuleerd kunnen worden om gebruik te maken van formele kinderopvang. In dit onderzoek richten we ons voornamelijk op kinderdagverblijven ook wel crèche genoemd. Ook maken we de vergelijking tussen moeders die formele opvang gebruiken (kinderdagverblijf, peuterspeelzaal en/of gastouder) en moeders die geen formele opvang gebruiken. Op basis van dit onderzoeksrapport zullen er effectieve interventies ontwikkeld worden om het gebruik van kinderdagverblijven te stimuleren onder de doelgroep.

Moeders gaan minder werken na geboorte kind

- Een aanzienlijk aantal lage SES moeders die geen gebruik maken van formele opvang stopt met werken en studeren, een stijging van 21.2 procentpunt.
- Moeders die blijven werken gaan minder uren werken nadat ze een eerste kind krijgen, van gemiddeld 31 naar 24 uur per week.
- Het merendeel (76 – 80 %) van de partners blijft met gemiddeld 38,5 uur per week wél full-time werken.

Betaalbaarheid, veiligheid en openingstijden

- Moeders die gebruik maken van kinderdagverblijf geven aan
  - dat de kosten van de opvang meevallen.
  - tevreden te zijn over de openingstijden van de opvang, alhoewel informele opvang vaak ernaast wordt gebruikt.
  - een goed gevoel mee te laten wegen maar noemen (on)veiligheid niet direct als zorg.

Sociale ontwikkeling en voorbereiding basisschool belangrijkste drijfveren

Moeders kiezen voor een vorm van opvang omdat het:

- de sociale ontwikkeling van het kind bevordert.
- een goede voorbereiding is op de basisschool.
- Met name moeders die gebruik maken van kinderdagverblijf kiezen hiervoor om te kunnen blijven werken of studeren.

Moeite zorg over te dragen en angst voor hoge kosten belangrijkste struikelblokken

- Moeders die niet kiezen voor opvang, doen dit omdat ze:
  - zelf hun kind willen zien opgroeien.
  - het belangrijk vinden zelf de opvoeding te verzorgen.
  - de opvoeding niet aan een ander willen over laten.
  - verwachten dat er hoge kosten mee gemoeid zijn.

Managementsamenvatting (3/3)

Behoefte aan face-to-face communicatie tijdens zwangerschap

- Informatie over kinderdagverblijf is het meest gewenst:
  - tijdens de zwangerschap.
  - middels face-to-face communicatie, eventueel aangevuld met gedrukte informatie.
  - door de opvang zelf, het consultatiebureau, of de gemeente.

Aanknopingspunten interventies

- Moeders vinden de toekomst en scholing van hun kind belangrijk.
- Bekendheid toeslag vergroten; Angst voor complexiteit aanvraag wegnemen
- Combinatie werk & kinderdagverblijf aanmoedigen door informatie over toeslag te verbeteren
- Bezorgdheid wegnemen over openingstijden, kosten, veiligheid
- De (sociale) omgeving bij de keuze betrekken
- Effectieve informatievoorziening: wanneer, hoe en door wie

Aanleiding onderzoek

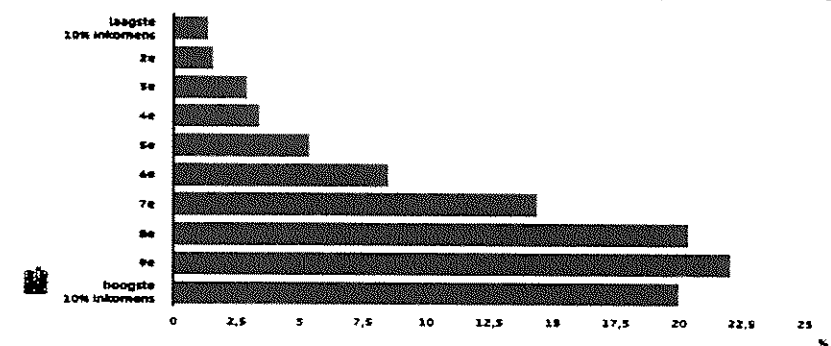
Uit onderzoek is gebleken dat voornamelijk bij ouders met een lage sociaal-economische status (SES) het gebruik van formele kinderopvang veel voordelen kan bieden voor zowel ouder als kind¹. Allereerst kan het gebruik van kinderopvang de arbeidsparticipatie vergroten onder moeders. Hierdoor neemt het inkomen van een gezin toe, wat vaak leidt tot betere omstandigheden thuis². Daarnaast kunnen ouders terecht bij professionele partners voor opvoedingsvragen en breidt het gebruik van formele kinderopvang het sociale netwerk van de ouders uit.

Voor de kinderen heeft het gebruik van kinderopvang positieve gevolgen voor zowel de (pre)cognitieve- als de sociaal-emotionele ontwikkeling³⁻⁴. Dit leidt dan ook tot betere schoolprestaties. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat deze voordelen alleen gelden als de kwaliteit van de kinderopvang hoog is en als het kind voor een stabiele periode gebruik maakt van kinderopvang⁴. Dit houdt in dat er in een korte periode geen afwisseling is tussen wel en geen gebruik van de opvang. Hoewel kinderopvang voor veel voordelen kan zorgen bij gezinnen met een lage SES, behoort slechts 1,4% van de huishoudens met kinderopvangtoeslag tot de laagste inkomensgroep, terwijl dit 20% is voor de

hoogste inkomensgroep (zie figuur)⁵. Dit komt overeen met onderzoek dat laat zien dat er relatief weinig gebruik wordt gemaakt van formele kinderopvang door mensen met een lage SES^{1,3}.

Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de manier waarop ouders met een lage SES gestimuleerd kunnen worden om gebruik te maken van formele kinderopvang. We richten ons specifiek op het gebruik van kinderdagverblijven. Op basis van dit onderzoeksrapport zullen effectieve interventies ontwikkeld worden om het gebruik van formele opvang te stimuleren onder de doelgroep. Dit onderzoek is in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uitgevoerd.

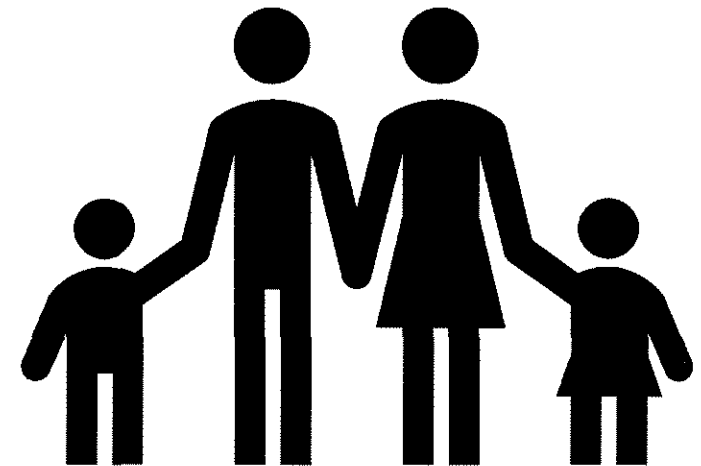
Huishoudens met kinderopvangtoeslag naar inkomensgroep, 2017*

* voorlopige cijfers

Doelgroep

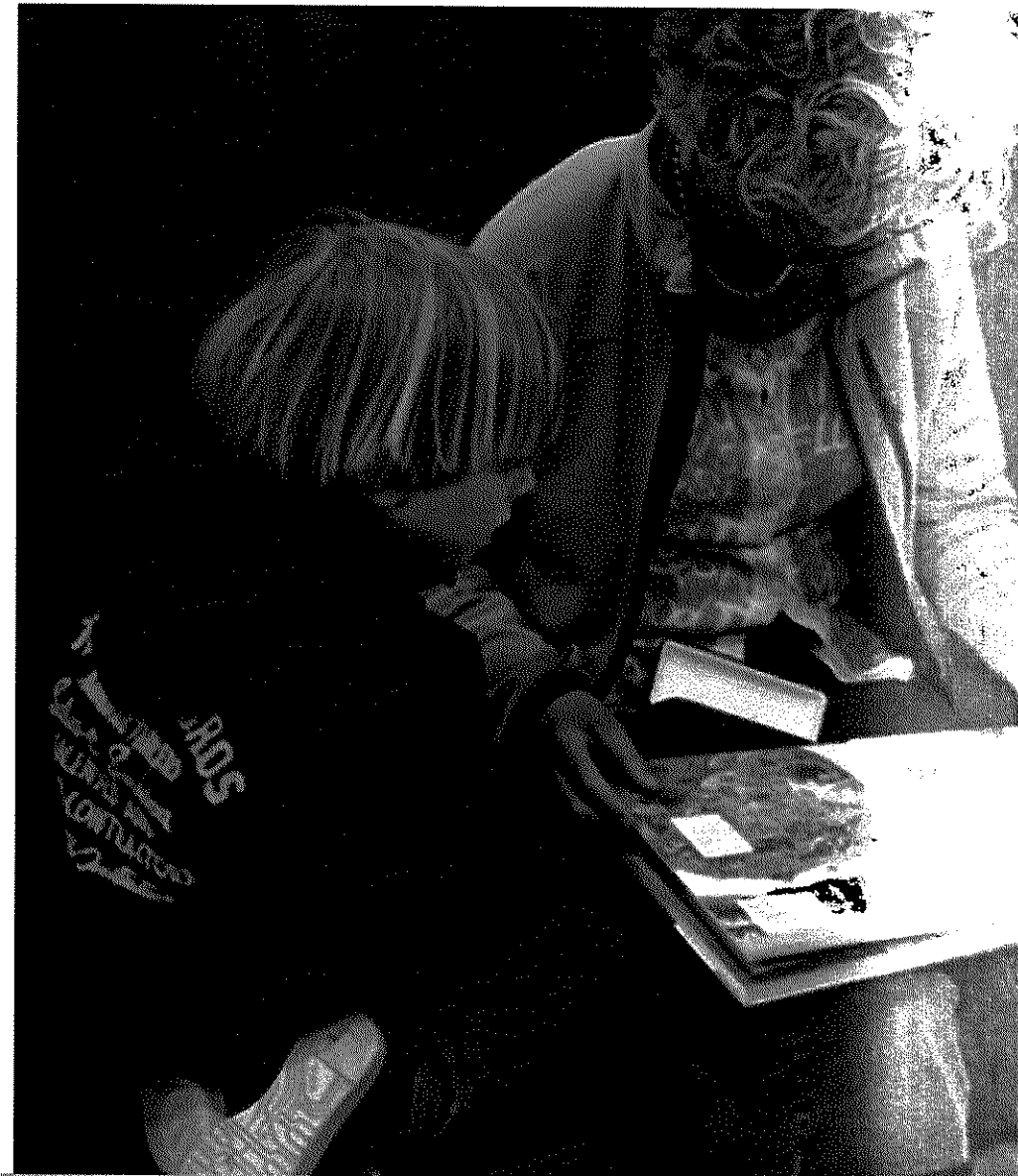
- In dit onderzoek richten we ons op ouders met een **lage SES**. Een lage SES definiëren we als volgt:
  - Er is sprake van een laag opleidingsniveau en/of laag huishoudinkomen.
    - Een ouder heeft een laag opleidingsniveau indien de hoogst genoten opleiding de basisschool, praktijkonderwijs, vmbo/mavo, havo, MBO1 of MBO2 is.
    - Er wordt gesproken van een laag huishoudinkomen indien het huishoudinkomen maximaal €25.000 per jaar is.
- We focussen ons voornamelijk op moeders in dit onderzoek, omdat zij de bepalende factor zijn voor de keuze om gebruik te maken van kinderopvang^{2, 3, 6}.
- We richten ons in dit onderzoek op moeders met tenminste één kind tussen de nul en vier jaar.

3. Respondenten

Formele kinderopvang vs. informele/geen kinderopvang

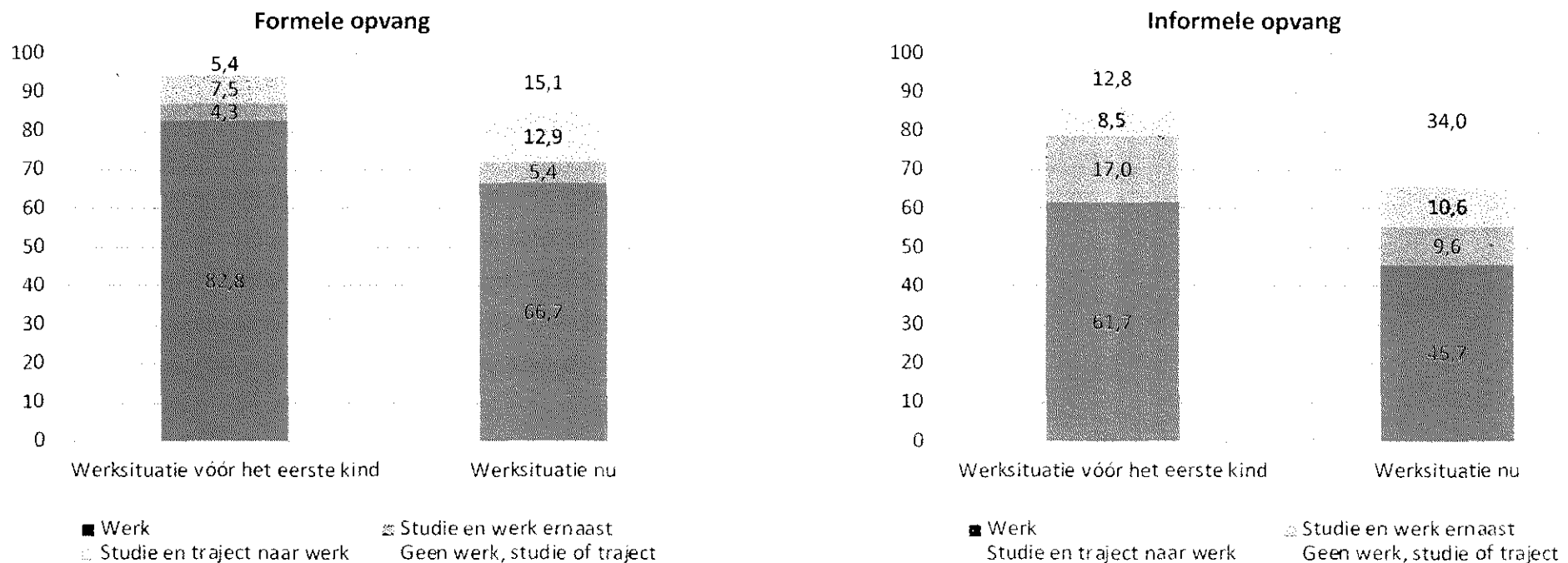
- Hoewel we ons voornamelijk richten op het gebruik van kinderdagverblijven, hebben we ook moeders die gebruik maken van formele opvang afgezet tegen moeders die gebruik maken van informele opvang.
  - **Formele opvanggroep:** deze groep maakt gebruik van formele kinderopvang. Hieronder valt naast het kinderdagverblijf, óók het gastouderschap en de peuterspeelzaal.
  - **Informele opvanggroep:** deze groep maakt alleen gebruik van informele kinderopvang (door familie, vrienden, bekenden of een andere oppas) of maakt helemaal geen gebruik van opvang.
- Deze groepen verschillen qua demografische gegevens nauwelijks van elkaar. Enkel zijn moeders uit de formele opvanggroep gemiddeld ouder dan moeders die geen formele opvang gebruiken (Bijlage C).

A black and white photograph showing a hand holding a pen, pointing at a bar chart on a document. The chart has several vertical bars of varying heights. The background is slightly blurred, showing more of the document and the hand.

4. Resultaten: Kwantitatief onderzoek

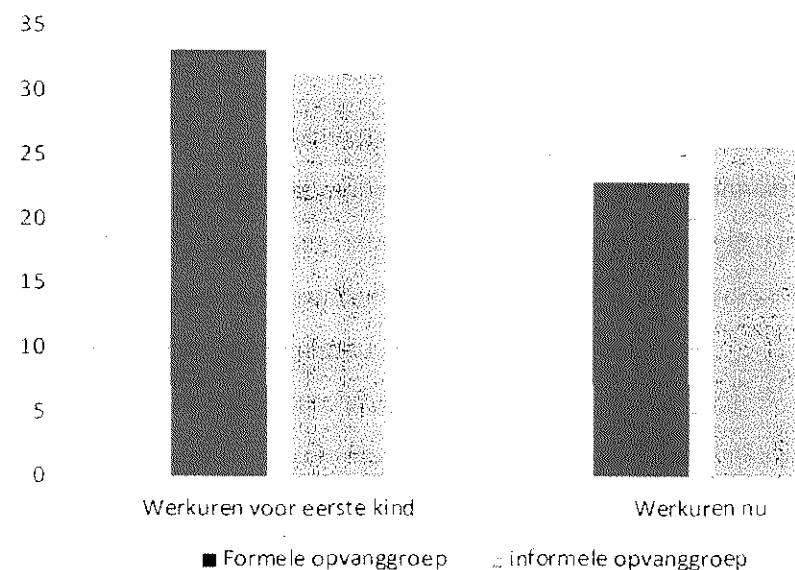
Moeders die geen gebruik maken van formele opvang stoppen relatief vaak met werken na het krijgen van hun eerste kind

- Bij beide groepen neemt het aantal werkende moeders af na het krijgen van het eerste kind. Echter, in de informele opvanggroep is een sterke stijging (21,2 procentpunt) te zien in het aantal moeders dat geen werk, studie of traject volgt.

Formele vs. informele opvang: Afname in werkuren groter bij gebruik van formele opvang

- In zowel de formele opvanggroep als de informele opvanggroep neemt het aantal uur dat moeders werken af bij het krijgen van hun eerste kind.
- Deze afname in werkuren is sterker in de formele opvanggroep dan in de informele opvanggroep (zie Figuur). Echter, moeders in de informele groep stoppen vaker helemaal met werken na het krijgen van hun eerste kind. Moeders die die helemaal gestopt zijn met werken na het krijgen van een kind zijn niet in deze berekening meegenomen.
- Het aantal moeders dat minder is gaan werken is groter in de formele opvanggroep dan in de informele opvanggroep:
  - 85% van de moeders met formele kinderopvang die blijven werken, zijn minder uur gaan werken. Bij moeders zonder formele kinderopvang is dit 57%.

Een goede baan voor het kind belangrijker voor moeders uit de niet-kinderdagverblijfgroep dan de kinderdagverblijfgroep

Belangrijk in de opvoeding

- Moeders vinden de volgende factoren het belangrijkste in de opvoeding van hun kind:
  1. Regelmaat en ritme inbouwen
  2. Liefde, respect en rekening houden met anderen
  3. Eerlijkheid en openheid

Beschermende moeders

- Een groot deel van de moeders ziet zichzelf als beschermend.
- Dit verschilt niet tussen de kinderdagverblijfgroep en de niet-kinderdagverblijf groep. Ook tussen de formele en informele opvanggroep is er geen verschil gevonden.

Belangrijk voor de toekomst van het kind

- Moeders vinden het volgende het belangrijkste voor de toekomst van hun kind:
  1. Geluk
  2. Gezondheid
  3. Een goede opleiding
  4. Liefde
  5. Goede, leuke baan
- Moeders in de niet-kinderdagverblijfgroep noemen een goede, leuke baan krijgen voor hun kind vaker dan moeders in de kinderdagverblijfgroep.

De sociale omgeving van moeders speelt een rol bij de keuze voor kinderopvang

Invloeden van sociale omgeving

- * De sociale omgeving van de moeders heeft een grote invloed op hun keuze voor een opvangvorm:
  - * Moeders die gebruik maken van het **kinderdagverblijf**, zien dit ook in hun omgeving het meest terugkomen.
  - * Moeders in de **niet-kinderdagverblijfgroep**, nemen een grotere diversiteit aan opvangvormen in hun omgeving (minder kinderdagverblijf, en vooral meer peuterspeelzaal) waar.

Formele vs. informele opvang

- * Moeders die formele opvang gebruiken zien dit vaker in hun omgeving terug.
- * Uit de resultaten komt naar voren dat de sociale omgeving een belangrijke rol speelt in de keuze om wel of geen opvang te

gebruiken. Moeders geven zelf echter niet aan dat omgeving van invloed is op deze keuze. Hieruit blijkt dat dit onbewust invloed heeft.

- * Voor de keuze van een specifieke opvang geeft 30% wel aan dat dit aangeraden is door de omgeving of dat zij iemand kennen die gebruik maakt van die opvanglocatie.

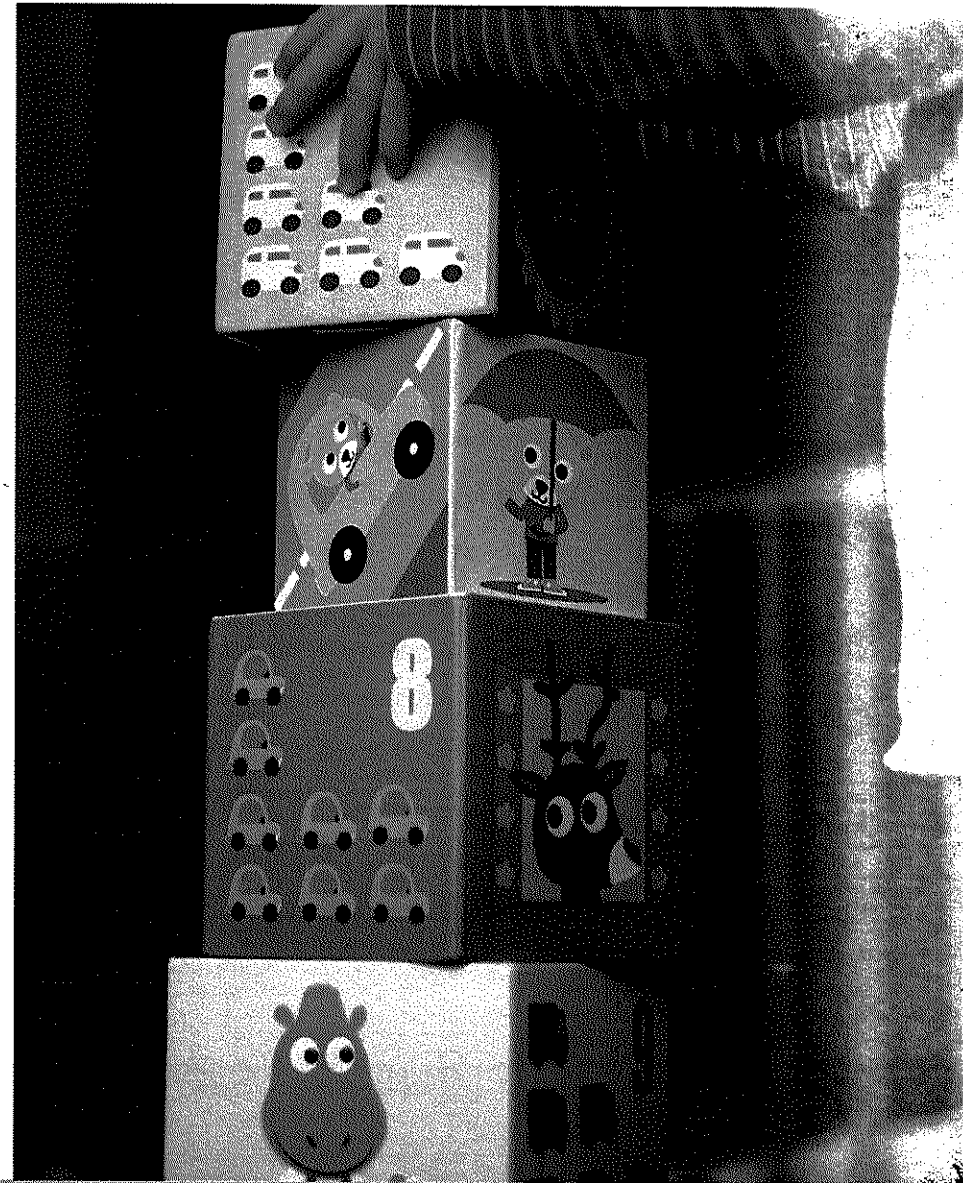
Openingstijden, gevoel en overtuigingen als redenen voor alternatieven van kinderdagverblijf

Keuze voor gastouder in plaats van kinderdagverblijf

- De belangrijkste redenen voor moeders om gebruik te maken van een gastouder in plaats van het kinderdagverblijf zijn:
  1. De groepsgrootte: een kleine groep wordt als prettiger ervaren
  2. Een beter gevoel hebben bij gastouderschap
  3. Flexibelere openingstijden

Keuze voor peuterspeelzaal in plaats van kinderdagverblijf

- Veelgenoemde redenen om te kiezen voor de peuterspeelzaal:
  1. De overtuiging dat het meer gericht is op het klaarstomen van hun kind op de basisschool. Dit sluit aan op de bevinding dat moeders die gebruik maken van gastouderschap of de peuterspeelzaal relatief vaker de voorbereiding op de basisschool noemen als reden om opvang te gebruiken.
  2. Het is slechts voor een dagdeel in plaats van de hele dag.
  3. Het idee dat de kosten lager zijn.

Moeders vinden het kinderdagverblijf duur

Geen invloed van werksituatie

- Moeders uit alle groepen geven aan dat het kinderdagverblijf relatief duur is.
- Er is geen verschil tussen werkende moeders en moeders die niet werken in de mate waarin zij opvang betaalbaar vinden. Ook de werksituatie van de partner heeft geen invloed op de mate waarin opvang betaalbaar wordt gevonden .

Kinderdagverblijfgroep versus niet-kinderdagverblijfgroep

- De **kinderdagverblijfgroep** verschilt van de **niet-kinderdagverblijfgroep**: moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf vinden dit in grotere mate te (veel) duur.
- 12,7% van de moeders in de niet-kinderdagverblijfgroep geeft aan niet te weten of het kinderdagverblijf betaalbaar is of niet. In de kinderdagverblijf-groep is dit 3,8%

Formele opvang versus geen formele opvang

- Moeders die **formele opvang** gebruiken verschillen van de moeders die **geen formele opvang** gebruiken: moeders die alleen gebruik maken van informele opvang vinden het kinderdagverblijf vaker veel te duur of weten niet of het betaalbaar is, terwijl moeders die formele opvang gebruiken hier vaker neutraal tegenover staan.

Invloed kosten opvang op werksituatie

- Tevens geven 10 van de 40 moeders (25%), die niet werken, studeren of een traject naar werk volgen, aan niet te werken omdat het niet loont om te werken vanwege de hoge kosten van de opvang.

Kinderopvang wordt duur gevonden ondanks de toeslag

Kinderopvang duur ondanks bekendheid met toeslag

- Het merendeel (44%) van de moeders die aangeven dat het kinderdagverblijf veel te duur is, is bekend met kinderopvangtoeslag maar gebruikt dit niet meer.
- Bijna de helft van de moeders die aangeven dat het kinderdagverblijf te duur is, maakt gebruik van kinderopvangtoeslag.
- Ongeveer de helft van de moeders die niet weten of het kinderdagverblijf betaalbaar is, weet niet wat kinderopvangtoeslag inhoudt of heeft er nog nooit van gehoord.

Moeders die opvang te veel duur vinden zijn minder bekend met toeslag

- Moeders die aangeven opvang veel te duur te vinden, zijn minder bekend met de toeslag en gebruiken de toeslag minder vaak dan moeders die opvang niet veel te duur vinden.
- Moeders die niet weten of opvang betaalbaar is, zijn tevens minder bekend met de toeslag en gebruiken deze minder dan moeders die wel denken te weten of opvang betaalbaar is.

Hoogte toeslag

- Moeders die toeslag gebruiken vinden deze gemiddeld wat aan de lage kant. Het merendeel (55%) staat er echter neutraal tegenover.
- Moeders uit de doelgroep kunnen middels de kinderopvangtoeslag 96% van de opvangkosten vergoed krijgen. Gebaseerd op het maximum uurtarief van €8,02 zal hun eigen bijdrage per uur 33 cent bedragen voor het kinderdagverblijf en 25 cent voor gastouderopvang in 2019.¹⁴

Moeders krijgen hulp bij het aanvragen van kinderopvangtoeslag

Gestopt met toeslag

- Moeders die geen gebruik (meer) maken van kinderopvangtoeslag geven aan dat dit komt doordat ze:
  1. Geen gebruik meer maken van kinderopvang.
  2. Denken geen recht meer hebben op toeslag. Hoewel het niet te controleren is of dit ten onrechte gedacht wordt, geldt dat:
    - 10 van de 23 moeders die denkt geen recht te hebben, werken, studeren of een traject naar werk volgen.
    - 16 van de 23 partners van moeders die aangeven geen recht te hebben werken, studeren of een traject naar werk volgen.
    - 7 van de 87 moeders die werken, studeren of een traject naar werk volgen en een partner hebben die dit ook doet, aangeven geen recht te hebben op toeslag.

Aanvragen toeslag

- Meer dan de helft van de moeders geeft aan dat kinderopvangtoeslag aanvragen makkelijk was.
- Een vijfde van de moeders krijgt daarnaast hulp bij aanvragen of het is voor hen aangevraagd.

Gedragdsdeterminanten voor gebruik van kinderopvang

Moeders en de ontwikkeling van hun kind

Belangrijk in opvoeding

- Moeders geven aan respect en goede manieren het belangrijkste te vinden in de opvoeding, gevolgd door consequentheid/regelmaat, goede normen en waarden, openheid en eerlijkheid.

Goede opleiding en baan belangrijk voor doelgroep

- Moeders vinden geluk, gezondheid, en een goede opleiding en baan belangrijk voor de toekomst van hun kinderen vinden.
- Een goede en leuke baan wordt relatief belangrijker gevonden door moeders die geen kinderdagverblijf gebruiken.
- Moeders geven aan van kinderopvang gebruik te maken voor de sociale en cognitieve ontwikkeling van het kind en de goede voorbereiding op de basisschool.
- Moeders zien deze voordelen echter vaker bij andere vormen van opvang, zoals de peuterspeelzaal.

Veiligheid speelt een indirecte rol

- Vertrouwen lijkt een indirecte rol te spelen bij de keuze voor kinderdagopvang.
- Moeders noemen zorgen over veiligheid *niet* expliciet als reden om geen gebruik te maken van het kinderdagverblijf.
- Maar zij hechten wel veel waarde aan rondleidingen/intakes, een goed gevoel en een klik met de leidster bij hun keuze voor opvang.
- Ook moeders die gastouderschap gebruiken, geven aan dat zij hierbij een beter gevoel hadden dan bij de kinderdagopvang. Dit is een reden waarom zij niet voor kinderdagopvang hebben gekozen.
- Beide voorgaande bevindingen indiceren dat veiligheid een rol speelt: zij willen het gevoel hebben dat hun kind in goede handen is.

Sociale omgeving en nabijheid van opvang belangrijke factoren

Sociale omgeving speelt een rol

- Moeders die voor het kinderdagverblijf kiezen, hebben vaker mensen in hun omgeving die ook van opvang, en specifiek ook kinderdagverblijf gebruik maken.
- Moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf hebben minder vaak mensen in hun omgeving die gebruik maken van opvang.
- In de omgeving van moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf wordt vaker gebruik gemaakt van een peuterspeelzaal.
- Moeders die gebruik maken van formele opvang, hebben vaker mensen in hun omgeving die ook formele opvang gebruiken dan moeders die geen formele opvang gebruiken.
- Er is geen verschil tussen moeders die formele opvang gebruiken en moeders die dit niet doen in welke opvangsoorten gebruikt worden door de omgeving.

Nabijheid opvanglocatie bepalende factor

- De nabijheid van de opvanglocatie is een belangrijke overweging voor moeders om voor een specifieke opvanglocatie te kiezen.
- Moeders die niet van een kinderdagverblijf (of een andere vorm van formele opvang) gebruik maken, geven relatief minder vaak aan dat er voldoende kinderdagverblijven in de buurt zijn dan moeders die wel gebruik maken van een kinderdagverblijf (of een andere vorm van formele opvang).
- Moeders zonder kinderdagverblijf (of andere vorm van formele opvang) geven relatief vaker aan überhaupt niet te weten of er voldoende kinderdagverblijven in de buurt zijn.

Gedagsdeterminanten voor gebruik van kinderopvangtoeslag

Weinig negatieve ervaringen, maar veel hulp bij toeslagen

Gestopt met toeslag, maar niet definitief

- Enkele moeders in de vragenlijst dragen als reden aan gestopt te zijn met kinderopvangtoeslag door negatieve ervaringen met toeslagen of het aanvragen ervan, maar dit is slechts een kleine minderheid: 1 van de 8 moeders (13%) in de kinderdagverblijfgroep en 2 van de 58 moeders (3%) in de niet-kinderdagverblijfgroep.
- Slechts 3 van de 33 moeders (9%) die *geen* gebruik maken van kinderopvang zeggen dat als zij hier *wél* gebruik van zouden maken, zij *tóch* geen toeslag zouden aanvragen, omdat zij negatieve ervaringen hebben met toeslagen of het aanvragen van toeslagen.

Toeslag aanvragen is goed te doen

- Toeslag aanvragen wordt door de meerderheid (59% van de kinderdagverblijfgroep en 70% van de niet-kinderdagverblijfgroep) niet als ingewikkeld ervaren door lage SES-moeders.
- Een groot deel van de moeders gaf echter ook aan hier hulp bij te hebben gekregen van de directe omgeving of officiële instanties (21% en 17% van de kinderdagverblijfgroep en niet-kinderdagverblijfgroep).

Het internet en eigen moeder meest gebruikte informatiebronnen

Meest gebruikte informatiebronnen tijdens de zwangerschap:

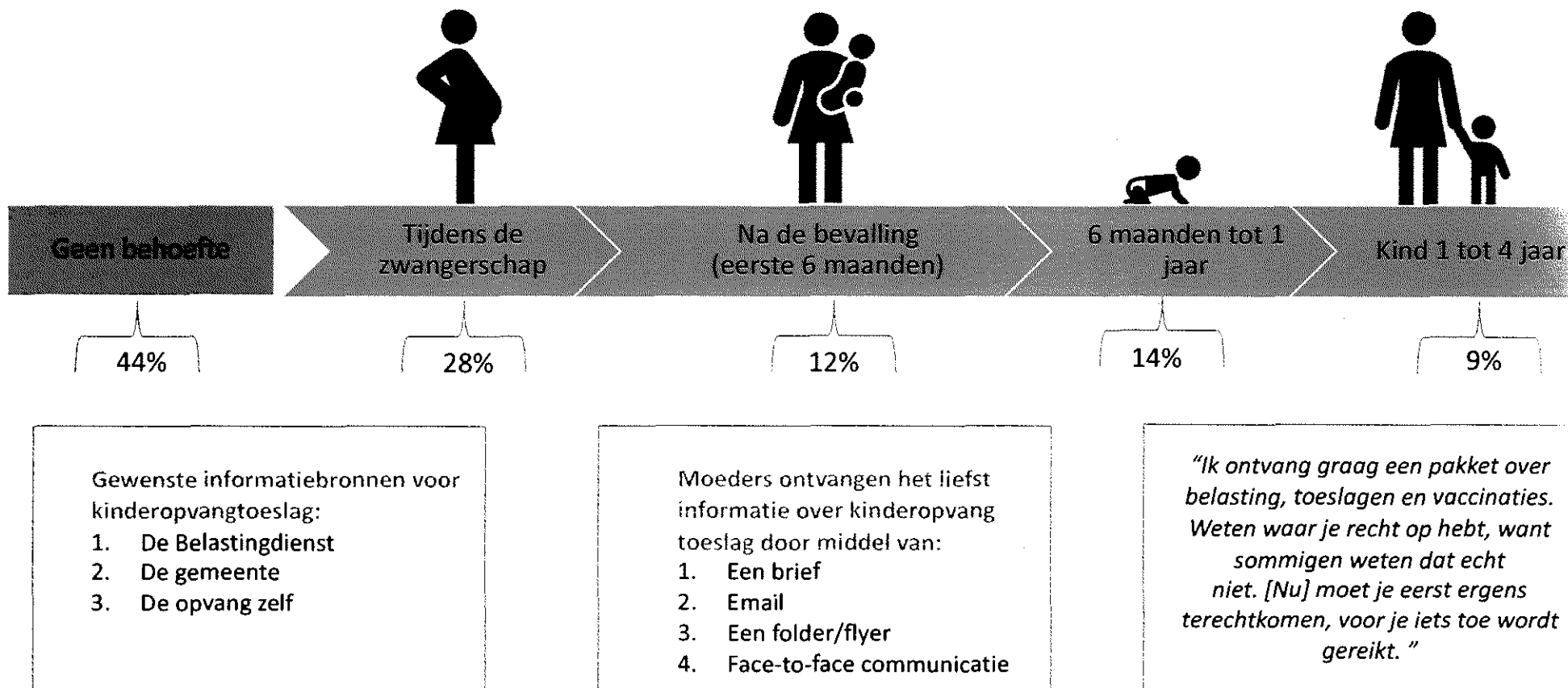
1. Het internet: met name google en oudersvannu.nl
2. De verloskundige
3. Eigen moeder
4. De gynaecoloog
5. Vrienden

Meest gebruikte informatiebronnen voor vragen over opvoeding:

1. Eigen moeder
2. Het internet: met name google en oudersvannu.nl
3. Het consultatiebureau
4. Vrienden
5. Andere familie

Informatie over kinderopvangtoeslag wordt het liefst ontvangen tijdens zwangerschap

Aanknopingspunten voor interventies

Focus op nabije en verre toekomst van het kind

- Het idee wegnemen dat alternatieve opvang (met name peuterspeelzaal) kinderen meer zouden leren en dat het beter zou aansluiten op de basisschool.
- Geluk, gezondheid, goede opleiding, liefde, en een goede baan (vooral niet-kinderdagverblijfmoeders) zijn volgens moeders de belangrijkste elementen in de toekomst van het kind.

Bekendheid toeslag vergroten; Angst voor complexiteit aanvraag wegnemen

- Een aanzienlijk deel van de moeders die gebruik maakt andere opvangvormen, weet niet dat er kinderopvangtoeslag bestaat.
- Aanvragen van kinderopvangtoeslag blijkt niet heel moeilijk in de ervaring van de moeders, maar ondersteuning of hulp blijft belangrijk.

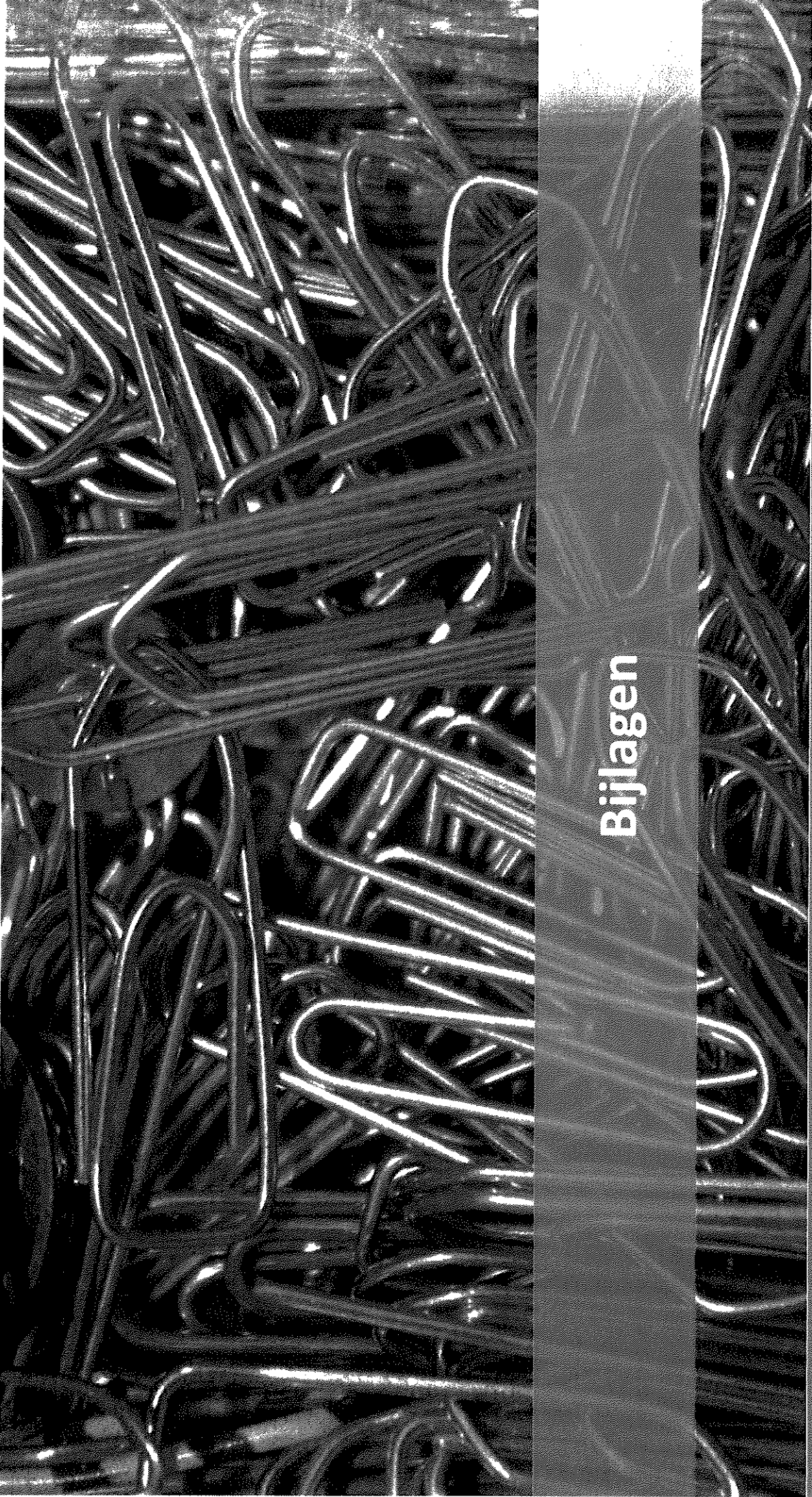
Combinatie werk & kinderdagverblijf aanmoedigen door informatie over toeslag te verbeteren

- Een flink aantal lage SES moeders stopt met werken na het krijgen van een kind, terwijl dat niet nodig is. Er zijn namelijk ook moeders die niet willen

stoppen met werken en daarom bewust van formele kinderopvang gebruik maken en kinderopvangtoeslag aangevraagd hebben.

- Moeders die niet werken komen bovendien niet in aanmerking voor kinderopvangtoeslag. Aangezien de kosten van kinderopvang een belangrijke barrière zijn, kan dit de moeders ervan weerhouden gebruik te maken van formele kinderopvang.

Bijlagen

Bijlage B:
Gedragdeterminanten op basis van wetenschappelijke literatuur

Gedragdeterminanten: (geen) gebruik maken van toeslagen kinderopvang

Persoonlijke capaciteiten

- Ouders met een lage SES hebben vaak een lage cognitieve capaciteit door stress⁷, waardoor zij niet in staat zijn kinderopvangtoeslag aan te vragen.
- Ouders met een lage SES kunnen laaggeletterd zijn of over lage digitale vaardigheden beschikken, wat het aanvragen van toeslagen bemoeilijkt.
- Er is een gebrek aan kennis over kinderopvangtoeslag¹¹.
  - De doelgroep weet niet altijd dat ze in aanmerking komt voor toeslag.
  - De doelgroep weet niet altijd van het bestaan (en de hoogte) van kinderopvangtoeslag.

Motivatie

- Ouders met een lage SES kunnen negatieve attitudes hebben ten opzichte van toeslagen¹¹:
  - Dit kan komen door eerdere negatieve ervaringen met subsidies/toeslagen.
  - Deze negatieve attitude kan cultuurgerelateerd zijn.

Omgevingsvariabelen

- Het aanvragen van de toeslag is te ingewikkeld^{7,11}:
  - Een op de vijf mensen die gebruik maakt van kinderopvangtoeslag geeft aan de toeslagensite ingewikkeld te vinden⁷.
- Door onregelmatige werktijden is de doelgroep kwetsbaar voor het maken van fouten bij de aanvraag:
  - Dit is een risico voor de doelgroep, omdat er geen financiële buffer aanwezig is⁷.

Bijlage C: respondenten kwantitatief onderzoek naar gebruik van kinderdagverblijf

Demografische variabelen

- Alle respondenten zijn moeder.
- Kinderdagverblijfgroep (KDV) en niet-kinderdagverblijfgroep (niet-KDV) zijn vergelijkbaar:
  - Geen significant verschil in **leeftijd** van de moeders in KDV-groep (32,0 jaar) en niet-KDV-groep (30,9 jaar).
  - **Huishoudinkomen** verschilt niet tussen KDV-groep en niet-KDV-groep
    - 41,5% van de KDV-groep en 52,2% van de niet-KDV-groep heeft een huishoudinkomen van lager dan €20.000
    - 58,5% van de KDV-groep en 47,8% van de niet-KDV-groep heeft een huishoudinkomen tussen €20.000 en €25.000
  - **Culturele achtergrond** verschilt niet. In de KDV-groep is 92,5% van de moeders geboren in Nederland. In de niet-KDV-groep is dat 90,3%.
  - Er is geen verschil in **opleidingsniveau**. 34,0% van de KDV-groep en 38,8% van de niet-KDV-groep is laagopgeleid.

Thuisituatie

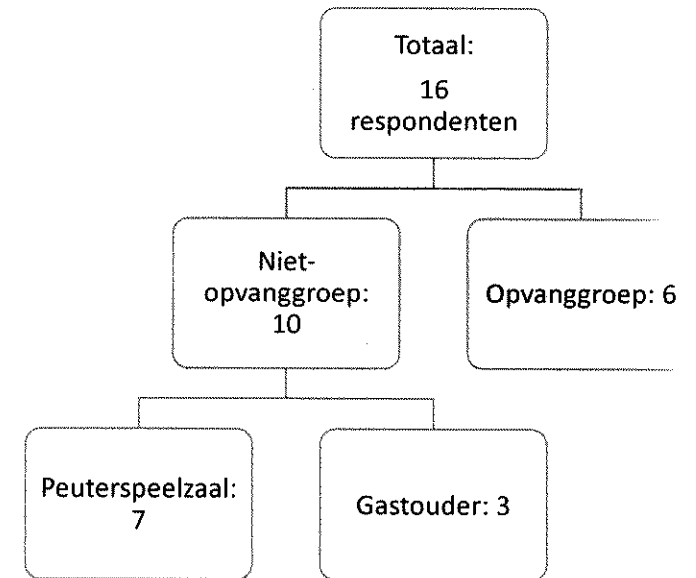
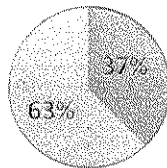
- Gemiddeld **aantal kinderen** verschilt niet tussen KDV (1,7 kinderen) en niet-KDV (1,8 kinderen)
- Gemiddelde **leeftijd** van het eerste kind verschilt ook niet tussen de KDV-groep (3,9 jaar) en de niet-KDV-groep (4,2 jaar). Het jongste kind heeft bij alle moeders een leeftijd tussen de 0 en 4 jaar.
- Geen verschil tussen moeders die het kinderdagverblijf gebruiken en moeders die geen kinderdagverblijf gebruiken in welk percentage een **relatie** heeft (71,7% versus 81,3%).
- Geen verschil in de samenstelling **gezins-/thuisituatie** (alleenstaand, samenwonend met partner, samenwonend met familielid, etc.) tussen de KDV-groep en niet-KDV-groep.

Gezinssituatie	KDV	Niet-KDV
Alleenstaand met kind(eren)	30,2%	20,9%
Woont met kind(eren), en partner woont elders	11,3%	6,7%
Woont met kind(eren), én met partner	56,6%	68,7%
Woont met kind(eren), én met ander persoon dan partner	1,9%	3,7%

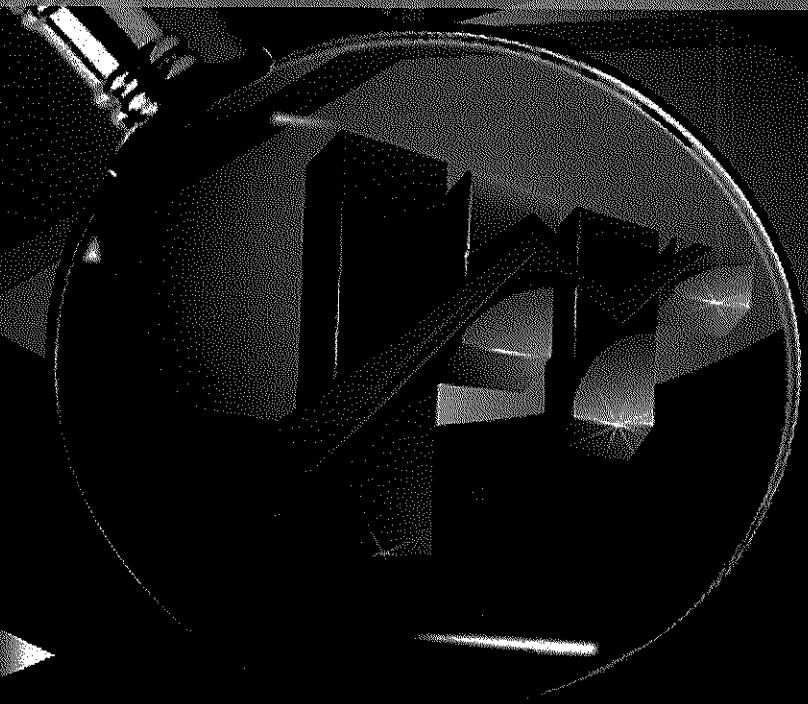
Bijlage C: respondenten kwalitatief onderzoek

Interviews

- 16 diepte-interviews met moeders met een lage SES die tenminste één kind tussen de 0 en 4 jaar hebben.
- Alle moeders gebruiken een vorm van formele dagopvang:
  - **Kinderdagverblijfgroep (6 moeders):** maken gebruik van kinderdagverblijf.
  - **Niet-kinderdagverblijfgroep (10 moeders):**
    - 7 maken gebruik van peuterspeelzaal
    - 3 maken gebruik van een gastouder

Bijlage D: Uitgebreidere onderzoeksresultaten kwantitatief onderzoek

Bijlage D: Werkuren en redenen om niet te werken

Redenen om niet te werken

▪ Voornaamste redenen om nu niet te werken

▪ *Kinderdagverblijfgroep:*

- Arbeidsongeschikt (50% / 3 respondenten)

▪ *Niet-kinderdagverblijfgroep:*

- Wil de zorg van het kind niet aan een ander overlaten (45% / 18 respondenten)
- Het loont niet om te werken omdat opvang duur is (25% / 10 respondenten)
- Arbeidsongeschikt (23% / 9 respondenten)

▪ *Formele opvanggroep:*

- Wil de zorg van het kind niet aan een ander overlaten (36% / 5 respondenten)
- Arbeidsongeschikt (36% / 5 respondenten)
- Ik kan geen baan vinden (21% / 3 respondenten)

▪ *Informele opvanggroep:*

- Wil de zorg van het kind niet aan een ander overlaten (44% / 14 respondenten)
- Het loont niet om te werken omdat opvang duur is (28% / 9 respondenten)
- Arbeidsongeschikt (22% / 7 respondenten)
- Het percentage arbeidsongeschikten is vergelijkbaar met dat van vrouwen tussen de 15 en 65 in Nederland^{12,13}
- Twee derde van de respondenten die aangeven arbeidsongeschikt te zijn, hebben een hoog opleidingsniveau.

Partners blijven fulltime werken

- Merendeel van partners in kinderdagverblijfgroep (76%) en niet-kinderdagverblijfgroep (80%) heeft werk en aantal uren (beide 38,5 uur) verschilt niet.
- Merendeel van partners in kinderdagverblijfgroep (77%) en niet-kinderdagverblijfgroep (83%) heeft werk en aantal uren (39,2 vs. 37,9) verschilt niet.

Bijlage D: Keuze voor kinderopvang

Redenen gebruik kinderopvang

- Moeders noemen de volgende redenen om opvang te gebruiken (kinderdagverblijf / andere formele opvang)*:
  - Goed voor de sociale ontwikkeling van mijn kind (93% / 88%)
  - Goede voorbereiding voor de basisschool (45% / 60%)
  - Mijn kind leert veel zoals woordjes, tellen, kleuren (38% / 58%)
  - Om te kunnen blijven werken en/of studeren (60% / 33%)

Redenen geen gebruik kinderopvang

- Moeders noemen de volgende redenen om *geen* opvang te gebruiken*:
  - Eerste levensjaren van mijn kind zelf meemaken (22%)
  - Belangrijk om zelf voor mijn kind(eren) te zorgen (19%)
  - Niet nodig (15%)
  - Te duur (15%)
  - Zorg van mijn kind niet graag overdragen aan onbekenden (10%)

Moeders zijn tevreden met de openingstijden

- De moeders die van een formele opvangvorm gebruik maken, zijn tevreden tot zeer tevreden met de openingstijden van de gebruikte opvang. De mate van tevredenheid met de openingstijden verschillen niet tussen verschillende vormen van formele opvang.

*Moeders gaven hierbij hun top 3 uit een lijst met mogelijke redenen.

Bijlage D: Opvanglocatie

Keuze voor een specifieke opvanglocatie

- Moeders noemen de volgende aspecten bij de keuze voor een specifieke opvanglocatie (kinderdagverblijf / andere formele opvang):
  - Locatie is dichtbij (60% / 60%)
  - Ik heb een rondleiding/intake gehad en had er een goed gevoel bij (53% / 35%)
  - De groep kindjes is klein en dit vind ik prettig (17% / 40%)
  - Ik heb een rondleiding/intake gehad en had (meteen) een klik met de leidster (26% / 15%)
  - De openingstijden zijn prettig (21% / 30%)
  - Het is een verticale groep (de kindjes hebben verschillende leeftijden) en dit vind ik fijn (25% / 13%)

Bijlage D: Omgeving formele opvang versus informele opvang

Gebruik van kinderopvang in de sociale omgeving

- Percentage moeders bij wie in de omgeving gebruik wordt gemaakt van opvang (formeel / informeel)
  - Nee (8% / 16%)
  - Sommigen wel, sommigen niet (54% / 63%)
  - Ja, de meesten (39% / 21%)

Soort kinderopvang dat gebruikt wordt in de sociale omgeving

- De volgende opvangsoorten worden in de sociale omgeving van moeders gebruikt (formeel/ informeel):
  - Kinderdagverblijf (56% / 48%)
  - Gastouder (19% / 19%)
  - Peuterspeelzaal (24% / 30%)
  - Familie/vrienden (1% / 3%)

Genoeg kinderdagverblijven in de buurt

- Percentage moeders dat van mening is dat er voldoende kinderdagverblijven in de buurt zijn (formeel / informeel):
  - Ja (82% / 69%)
  - Nee (12% / 12%)
  - Weet ik niet (7% / 19%)

Bijlage D: Betaalbaarheid en kinderopvangtoeslag naar gebruik formele opvang

Moeders vinden kinderdagverblijf duur

- Moeders vinden het kinderdagverblijf (formeel / informeel):
  - Veel te duur (17% / 40%)
  - Te duur (43% / 33%)
  - Neutraal (30% / 12%)
  - Goedkoop (4% / 0%)
  - Heel goedkoop (0% / 0%)
  - Weet ik niet (5% / 15%)

Moeders vinden toeslag laag

- Hoogte toeslag voor mensen die het nu gebruiken (formeel/ informeel):
  - Veel te laag (8% / 17%)
  - Te laag (34% / 17%)
  - Neutraal (54% / 67%)
  - Hoog (5% / 0%)

Bekendheid toeslag

- Kennis over en gebruik van toeslag verschilt tussen de groepen (formeel / informeel):
  - Ja, ik maak hier gebruik van (72% / 6%)
  - Ja, maar ik gebruik het niet (meer) (24% / 47%)
  - Van gehoord, maar weet niet wat het inhoudt (3% / 38%)
  - Nee, nooit van gehoord (1% / 9%)

Bijlage D: Informatie tijdens zwangerschap en opvoeding naar gebruik kinderdagverblijf

Informatiebronnen tijdens de zwangerschap

- Moeders noemen de volgende informatiebronnen* (kinderdagverblijf/niet-kinderdagverblijf):
  - Internet / google (74% / 62%)
  - Verloskundige (64% / 63%)
  - Moeder (53% / 53%)
  - Gynaecoloog (36% / 33%)
  - Vrienden/vriendinnen (34% / 28%)

Websites die moeders raadplegen tijdens de zwangerschap

- Moeders raadplegen de volgende websites* (kinderdagverblijf/niet-kinderdagverblijf):
  - Oudersvannu.nl (36% / 21%)
  - Google (23% / 18%)
  - 24baby (6% / 10%)
  - Wij.nl (6% / 6%)

Informatiebronnen over de opvoeding

- Informatiebronnen die moeders noemen zijn* (kinderdagverblijf/niet-kinderdagverblijf):
  - Moeder (57% / 48%)
  - Google / internet (51% / 38%)
  - Consultatiebureau (34% / 29%)
  - Vrienden/vriendinnen (26% / 31%)
  - Andere familie (19% / 19%)

Websites die moeders raadplegen over opvoeding

- Websites die moeders raadplegen* (kinderdagverblijf/niet-kinderdagverblijf):
  - Google (28% / 14%)
  - Oudersvannu.nl (17% / 11%)

*Moeders mochten meerdere antwoorden selecteren en zelf meerdere websites noemen.

Bijlage D: Informatie over kinderdagverblijf naar gebruik kinderdagverblijf

Informatiebehoefte moeders met betrekking tot kinderdagverblijf

- Moeders zouden informatie willen ontvangen van (kinderdagverblijf/ niet-kinderdagverblijf):
  - Geen behoefte aan informatie (47% / 60%)
  - De opvang zelf (25% / 21%)
  - Het consultatiebureau (11% / 15%)
  - De gemeente (11% / 10%)

Moeders zouden informatie willen ontvangen:

- Wanneer zouden moeders informatie willen ontvangen van (kinderdagverblijf/ niet-kinderdagverblijf):
  - Geen behoefte aan informatie (32% / 55%)
  - Tijdens de zwangerschap (44% / 16%)
  - In de eerste 6 maanden na de bevalling (13% / 10%)
  - 6 maanden tot een jaar na de bevalling (6% / 13%)

Moeders krijgen het liefst op de volgende manier informatie

- Op welke manier zouden moeders informatie willen ontvangen (kinderdagverblijf/ niet-kinderdagverblijf):
  - Geen behoefte aan informatie (36% / 55%)
  - Face-to-face (28% / 24%)
  - Folder of flyer (21% / 17%)
  - E-mail (17% / 10%)
  - Brief (11% / 13%)

*Moeders mochten meerdere antwoorden selecteren.

Bijlage D: Informatie over toeslag naar gebruik kinderdagverblijf

Informatiebehoefte moeders met betrekking tot kinderopvangtoeslag

- Moeders zouden het liefst informatie ontvangen via (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Geen behoefte aan informatie (42% / 46%)
  - De Belastingdienst (34% / 25%)
  - De gemeente (23% / 27%)
  - De opvang zelf (23% / 23%)
  - Het consultatiebureau (4% / 10%)

- Moeders krijgen het liefst op de volgende manier informatie (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):

- Geen behoefte aan informatie (42% / 46%)
- Brief (34% / 34%)
- E-mail (30% / 17%)
- Folder of Flyer (23% / 16%)
- Face-to-face (17% / 19%)

Tijdstip waarop moeders informatie willen ontvangen:

- Moeders zouden het liefst informatie ontvangen (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Tijdens de zwangerschap (45% / 22%)
  - Geen behoefte aan meer informatie (38% / 46%)
  - In de eerste 6 maanden na de bevalling (11% / 13%)
  - 6 maanden tot een jaar na de bevalling (8% / 16%)

Referenties

1. Abrassart, A., & Bonoli, G. (2015). Availability, cost or culture? Obstacles to childcare services for low-income families. *Journal of Social Policy*, 44(4), 787-806.
2. Pavolini, E., & Van Lancker, W. (2018). The Matthew effect in childcare use: a matter of policies or preferences?. *Journal of European Public Policy*, 25(6), 878-893
3. Van Lancker, W., & Ghysels, J. (2016). Explaining patterns of inequality in childcare service use across 31 developed economies: A welfare state perspective. *International Journal of Comparative Sociology*, 57(5), 310-337.
4. Lipscomb, S. T. (2013). Increasing access to quality child care for children from low-income families: Families' experiences. *Children and Youth Services Review*, 35(3), 411-419.
5. Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). Recordaantal kinderen met kinderopvangtoeslag. Verkregen via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/27/recordaantal-kinderen-met-kinderopvangtoeslag>
6. Weber, R. B., Grobe, D., & Scott, E. K. (2018). Predictors of low-income parent child care selections. *Children and Youth Services Review*, 88, 528-540.
7. Roeters & Bucx (SCP), Kijk op kinderopvang, 2018
8. Tang, S., Coley, R. L., & Votruba-Drzal, E. (2012). Low-income families' selection of child care for their young children. *Children and Youth Services Review*, 34(10), 2002-2011.
9. Vandenbroeck, M., Geens, N., & Berten, H. (2014). The impact of policy measures and coaching on the availability and accessibility of early child care: A longitudinal study. *International Journal of Social Welfare*, 23(1), 69-79.
10. Hoogenbosch, J., Van Zijl, P., & Wever, Y. (2015). *Wachttijden en wachtlijsten kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang – 8^e meting*. Verkregen via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2017/03/01/wachttijden-en-wachtlijsten-kinderdagverblijven-en-buitenschoolse-opvang/Rapportage+Wachttijstonderzoek+Kinderopvang+2015+DEF.PDF>
11. Shlay, A. B., Weinraub, M., Harmon, M., & Tran, H. (2004). Barriers to subsidies: Why low-income families do not use child care subsidies. *Social Science Research*, 33(1), 134-157.
12. Centraal Bureau voor de Statistiek – Statline (2019). Bevolking, geslacht en burgerlijke staat. Verkregen via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/7461BEV/table?fromstatweb>
13. Volksgezondheid (n.d.) Prevalentie arbeidsongeschiktheid naar leeftijd en geslacht. Verkregen via: <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/arbeidsongeschiktheid/cijfers-context/huidige-situatie#!node-prevalentie-arbeidsongeschiktheid-naar-geslacht>
14. Belastingdienst (2019). Maximaal uurtarief voor de kinderopvang. Verkregen via <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/toeslagen/kinderopvangtoeslag/hoeveel-kinderopvangtoeslag-kan-ik-krijgen/maximaal-uurtarief-voor-de-kinderopvang>
15. VNG (2018). Sociaal medische indicatie. Verkregen via <https://vng.nl/publicaties/sociaal-medische-indicatie>

www.tabularasa.nl

Anna Paulownastraat 107

2518 BD Den Haag

tabula rasa